

NORDTERM 2007

Kunnskap og fagkommunikasjon

Bergen 13. – 16. juni

Konferansesammendrag

Terminology, situatedness and variation

Koen Kerremans and Rita Temmerman, Erasmushogeschool Brussel

Sociocognitive terminology (Temmerman, 2000) concentrates on the cognitive potential of terminology in domain-specific language and on terminological variation as related to verbal, situational and cognitive contexts in different types of discourse and in a panoply of communicative environments (Temmerman et al., 2005)

We intend to discuss ‘situatedness’, an insight developed in the cognitive sciences and specifically in cognitive semantics, to try and explain several aspects of variation in terminology. We will go into the dynamic nature of cognition by relating it to sociocultural situatedness (Lindblom & Ziemke, 2003), distributed emergent cultural cognition (Sharifian, 2003) and collective cognition (Bernárdez, 2006).

A term will be considered as a semantically charged linear structure, which names an abstract or concrete reality within a special subject field. When used in a text, it plays an important role in bringing about text coherence and text cohesion. The contribution of a term to text coherence and to text cohesion may translate into variability both on the level of its meaning content and its linear structure. This variability may lead to polysemy on the one hand, and signals on the other hand that “terms exhibiting syntactic transparency are, in fact, paradigms, i.e. sets of all possible forms the linear structure can have in text” (Collet, 2005: 109).

We will discuss variation and variability starting from the observation that a variant of a term is an attested form encountered in discourse which is semantically and conceptually related to a basic term. The basic term could be an authorised term which is either listed in a terminological resource or used in the publications of a specialist in the field.

Terminological variation has mostly been studied from a monolingual perspective, studying synonymy and linguistic ambiguity of terms within a given language. It can also be studied from a contrastive, multilingual and multidimensional perspective. In translators training a methodology for terminological variation analysis in texts, from a bilingual perspective and grounded in multicultural awareness, is recommendable as it will contribute to better quality translation-oriented terminological resources and consequently to better translations.

References

- Bernárdez, Enrique 2006 “Collective cognition and individual activity: Variation, language and Culture” in: Frank, Roslyn & Rene Dirven & Jordan Zlatev & Tom Ziemke Body, Language and Mind. Vol II. Interrelations between Biology, Linguistics and Culture. Tübingen: Springer Verlag.
- Collet, Tanja 2004 “What is a term?” in Temmerman, Rita & Knops, Uus (eds.) *The Translation of Domain Specific Languages and Multilingual Terminology Management* special issue of *Linguistica Antverpiensia*. 99-112.
- Lindblom, Jessica and Tom Ziemke 2003 “Social situatedness of natural and artificial intelligence: Vygotsky and beyond.” *Adaptive Behavior*, 11(2), 79-96.
- Sharifian, Farzad. 2003 On cultural conceptualisations. *Journal of Cognition and Culture* 3(3): 187-207.
- Temmerman, Rita 2000. *Towards New Ways of Terminology Description. The sociocognitive approach*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Temmerman, Rita, Kerremans, Koen and Vandervoort, Veerle (2005). "La terminographie en contexte(s)". *Actes des Septièmes Journées scientifiques du Réseau Lexicologie, terminologie, traduction, Bruxelles*.

Terminologiens plass i den nye, norske språkpolitikken

Gjert Kristoffersen, Universitetet i Bergen

Innstillingen *Norsk i 100!*, som i 2005 på Språkrådets initiativ ble utarbeidet av en gruppe ledet av undertegnede, ser på satsing på terminologi og terminologiarbeid som en grunnleggende forutsetning for at norsk ikke skal lide tunge domenetap til engelsk i framtida. *Norsk i 100!* er et av grunnlagsdokumentene for stortingsmeldingen om språk som skal legges fram i 2007, og i den grad meldingen følger opp rådene fra *Norsk i 100!*, vil terminologi få en viktigere plass i språkpolitikken i årene som kommer enn den har hatt de siste tiårene.

Satsing på terminologi innebærer imidlertid ikke bare økte bevilgninger og flere mennesker som arbeider med terminologi. Dette er en nødvendig, men langt fra tilstrekkelig forutsetning for at en terminologisatsing skal gi de ønskede, språkpolitiske gevinstene. Det avgjørende, i tillegg til tilgjengeliggjøring av kvalitetssikret, norsk terminologi innenfor alle sentrale samfunnsområder, er at den blir tatt i bruk. I foredraget mitt vil jeg diskutere ulike problemer knyttet til dette, som f.eks. hvordan man kan argumentere for at norsk terminologi er viktig (i en situasjon der næringslivet går så det suser, mens terminologiarbeidet i årevis har ligget i ruiner), hvem som har ansvaret for at norsk terminologi tas i bruk på områder der den finnes, og hva slags virkemidler det er mulig å bruke for å oppnå dette. Det viktigste spørsmålet i dag er ikke hvordan man skaper god terminologi, men hvorfor.

NORDTERM – et forum med tradition og fremtid

Heribert Picht, Copenhagen Business School

1. Indledning – Formålet med dette foredrag er at give på den ene side et kort tilbageblik over NORDTERMs tilblivelse og udvikling og på den anden at sætte NORDTERM i relation til den nuværende situation og udvikling samt at forsøge en perspektivering. Til dette sidste punkt vil jeg inddrage de abstracts der vil være indsendt til NORDTERM 2007.
2. NORDTERMs tilblivelse og kort historisk overblik
3. NORDTERMs målsætning, særlige kendetegn og organisationsstruktur
4. NORDTERMs arbejdsområder og resultater
 - Praktisk terminologiarbejde
 - Uddannelse
 - Forskning
5. NORDTERMs forbindelser til den terminologiske verden udenfor Norden
 - Europa
 - Infoterm & TermNet
 - IITF
 - EAFT
 - National og international standardisering
 - Den øvrige verden
 - Nord- og Sydamerika
 - Afrika
 - Asien
6. Perspektivering
 - Terminologiens tiltagende integration i fagkommunikation
 - Forskning
 - Praktisk anvendelse
 - Uddannelse
 - Terminologiens betydning for og rolle i domænedynamikken

Terminologi som språkressurs og forskningsinfrastruktur

Gisle Andersen, Aksis

Dette innlegget beskriver terminologiens rolle som språkressurs og forskningsinfrastruktur i lys av nye nasjonale og internasjonale satsninger på disse feltene. Fremstillingen tar utgangspunkt i et grunnleggende syn om at flerspråklig terminologi ikke bare er viktig for å fremme forståelse og kommunikasjon på tvers av språk innenfor ulike fagområder, men også at terminologien har en viktig funksjon som kunnskapsbærende element i forskning og utvikling.

Jeg gir en beskrivelse av situasjonen i Norge per i dag som har hovedfokus på terminologiens plass innenfor en norsk språkbank. I denne sammenhengen orienterer jeg også om status for etableringen av en norsk språkbank og om tilgjengeligheten av språkressurser og terminologi i Norge. Denne delen legger vekt på at en gruppe bestående av de tre største universitetene, Språkrådet og IBM nylig har gått sammen om en investering i språkressurser som er betydningsfull i denne sammenhengen.

En annen potensielt viktig arena for terminologiarbeid er EUs 7. rammeprogram (FP7). Satsing på forskningsinfrastruktur er svært fremtredende innenfor det nylig igangsatte rammeprogrammet. Dette understrekes av at én av fire hovedsatsingsområder er det som kalles 'Capacities', som finansierer oppbygging av forskningsinfrastruktur. Et omfattende prosjekt som allerede har søkt midler derfra er CLARIN, et all-europeisk fellesinitiativ om finansiering av oppbygging av en svært omfattende forskningsinfrastruktur for språkressurser og -teknologi. Avdelingen jeg representerer, Aksis, er norsk deltaker i konsortiet og nasjonal koordinator i forhold til øvrige norske fagmiljøer. Målet med presentasjonen er å beskrive hvorfor jeg tror dette initiativet også er viktig for nordiske miljøer som er opptatt av terminologi og fagspråk.

Referanser

Andersen, Gisle. 2005. Gjennomgang og evaluering av språkressurser fra NSTs konkurssbo. Rapport skrevet for Språkrådet, Desember 2005.

CLARIN-prosjektet: <http://www.clarin.eu/>

De Smedt, Koenraad & Gisle Andersen. 2005. Linking a Norwegian web portal for Language Technology to its Nordic partner sites. In Henrik Holmboe (ed.). Nordisk Språkteknologisk Årbog 2004. Copenhagen: Museum Tusulanums Forlag, 35-42.

EUs 7. rammeprogram, Capacities-delen: http://cordis.europa.eu/fp7/capacities/home_en.html.

Kristoffersen, Gjert m.fl. Norsk i 100! – Norsk som nasjonalspråk i globaliseringens tidsalder. Språkrådet, 2005.

Terminologi i yrkesopplæringen i videregående skole

Torill Berghulnes, Asphaugen videregående skole

Innlæring av termer starter allerede i skolen, særlig på de yrkesfaglige linjene i videregående skole. I min hovedfagsoppgave studerte jeg termene i lærestoff for VK I flyfag og VK II flytekniske fag. Den flytekniske terminologien er sterkt preget av engelsk, og jeg ønsket å se om norske eller engelske termer ble brukt i begynneropplæringen.

Jeg undersøkte fire lærebøker, to læreplaner og en forskrift for flyteknisk utdanning og fant 659 termer. Jeg så på fire forhold ved termene som jeg kalte form, opphav, semantikk og valg av term. I tillegg gjennomførte jeg en spørreskjemaundersøkelse med 20 termpar (norsk og engelsk) hvor elever ved andre og tredje året flyteknisk utdanning ble bedt om å ta stilling til om de mente norsk eller engelsk term var mest brukt i undervisningen.

Hovedundersøkelsen viste at mange av termene var importert fra engelsk, mange uendret, men ikke så få var blitt morfologisk tilpasset – særlig hybridtermer (*pitchendring*) og verb tilpasset norsk form (*å yawe*). Norske bidrag fantes først og fremst i sammensetninger med *luft-* og *fly-*. Andre teknolekter som har levert termer, er særlig sjøfart, f.eks. *knop*. Eksempel på metafor er *nese*, mens semantisk tilpassing av typen innsnevring er *stall*. Omvendt støtte, slik som *deksel* (*shroud*), er mye benyttet.

I spørreskjemaundersøkelsen rapporterte elevene at engelske termer var mye brukt i stedet for norske. Dette er også det inntrykket jeg får når jeg tar opp temaet med disse elevene, som jeg er norsklærer for, og når jeg snakker med flyfaglærerne som underviser i de tekniske fagene.

Terminologiarbeid for Common European Framework of Reference for Languages

Magnar Brekke, NHH

Jan Roald, NHH

Det europeiske rammeverket for språk er blitt oversatt til norsk. I tilknytning til denne prosessen ble det iverksatt et terminologisk arbeid med sikte på å identifisere og samle rammeverkets begrepsapparat og tilordne norsk terminologi til dette.

I innlegget redegjøres det for de ulike etappene i arbeidet, forutsetninger og holdninger blant deltakerne og problemstillinger som prosjektet og denne type fagområder reiser.

Referanser

Jan Roald: CEF-term. Prosjektrapport. Bergen, 03.01.2005.

Koll på innehåll – vad ska in i en nationell termbank?

Claudia Dobrina och Henrik Nilsson, Terminologicentrum TNC

År 2006 fick TNC bidrag från regeringen för uppbyggnaden av en nationell termbank, Rikstermbanken, som på sikt kan bli ett effektivt verktyg för alla som behöver få snabb och enkel tillgång till svensk terminologi av hög kvalitet: fackexperter, översättare, medier, företag, myndigheter, universitet och högskolor och allmänheten. Det terminologiska materialet som Rikstermbanken är tänkt att innehålla ska vara:

- omfattande
- representativt
- varierande
- tillförlitligt
- av god terminologisk kvalitet.

Materialet kommer att härstamma från många olika aktörer: myndigheter och verk, företag och organisationer med olika nivåer av terminologisk erfarenhet vilket också kan avspeglas i materialets kvalitet. Hur kan man då se till att allt material som ska ingå i termbanken verkligen uppfyller de ovan formulerade kraven? Vad ska accepteras och inte accepteras? Vilken bearbetning av materialet kommer att behövas och hur ska upphovsrättsliga frågor lösas?

För att besvara dessa frågor har TNC börjat utarbeta en sorts flödesmodell vars olika steg innebär bedömningar av materialet utifrån olika kriterier. I detta föredrag kommer vi att visa denna modell, diskutera kriterier för bedömning och urval av det terminologiska material som ska in i en nationell termbank. Dessa kriterier är också intressanta när terminologiska källor bedöms, t.ex. i samband med att termfrågor besvaras eller terminologiskt underlagsmaterial samlas in och bedöms. Vi kommer också att beröra juridiska frågor om bl.a. upphovsrätt som aktualiserats i samband med uppbyggnaden av Rikstermbanken. Jämförelser som gjorts med andra europeiska projekt, bl.a. EuroTermBank och IATE, kommer också att tas upp.

Petroleumsterminologi

En sammenligning av juridiske og tekniske termer i lover som regulerer petroleumsvirksomheten i Venezuela og i Norge

Reidun Furdal, Universitetet i Bergen

I dette innlegget vil jeg presentere utdrag av mastergradsoppgaven i Spansk språk og latinamerikastudier, som jeg leverte i februar i år. Den nevnte oppgaven gikk ut på å sammenligne et bestemt antall juridiske og tekniske termer i et empirisk materiale som bestod av den venezuelanske gassloven med tilhørende forskrift, den norske petroleumsløven med forskrift og naturgassloven med forskrift.

Selve analysen ble i hovedsak basert på teorien i boken *Introducción a la terminología* (Original tittel: *Einführung in die Terminologiearbeit*), av Reiner Arntz og Heribert Picht. Det ble således utviklet fem sett med begrepssystemer og navnene på de norske systemene er som følger: Forvaltning, Rettsregel, Virkeområde, Vedtak og Aktører. 35 par med termer ble analysert. Det kan bemerkes at den juridiske teksten er lagdelt og kompleks, noe som gjorde at arbeidet ble svært interessant.

I presentasjonen vil jeg begynne med å legge frem de viktigste resultatene som jeg kom frem til, deretter vil jeg gå igjennom et par av begrepssystemene og vise hvordan sammenligningene ble gjort. Til slutt vil jeg beskrive noen av årsakene til at kun en liten del av de norske og venezuelanske termene viste seg å være ekvivalente.

TERMdist – et nordisk initiativ om en Masteruddannelse i

Terminologi

**Annelise Grinsted, Institut for Fagsprog, Kommunikation og Informationsvidenskab,
Syddansk Universitet**

I 2004 begyndte en gruppe undervisere og forskere – hvor hvert af de nordiske lande er repræsenteret: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige – at arbejde på at undersøge mulighederne for at etablere en Masters uddannelse i terminologi. Netværket er finansieret af bevillinger fra NORDPLUS. Den overordnede idé har været at udbyde et uddannelsesforløb fokuseret på terminologiarbejde, udbudt på de nordiske sprog, bygget op over den ekspertise som de enkelte lande har.

Gruppen har på indeværende tidspunkt lavet meget af det indledende arbejde og er i gang med at finde ud af hvordan man kan komme ud over de barrierer, vi har stødt på hen ad vejen.

Vi taler meget om netværk, globalisering, studenter- og lærerudveksling, og cost-benefit er heller ikke et ukendt begreb i forbindelse med uddannelse. Men når det kommer til at konkretisere alt dette, så har vi stadig så mange nationale regler og forordninger at det kan lægge hindringer i vejen for de gode intentioner.

Denne præsentation vil handle om det arbejde der er lavet og de barrierer der skal forsøges nedbrudt.

Å finne fram i det offentlige – språklige utfordringer og erfaringer

Sarah Jane Hails, Norge.no

Innlegget vårt på Nordterm-konferansen vil presentere Norge.no sine roller som offentlig veiviser, pådriver og folkeopplyser. Vi skal legge spesielt vekt på de språklige og terminologibaserte utfordringene vi møter i det daglige arbeidet vårt.

Veiviser

Norge.no er den ledende nasjonale portalen for formidling av offentlig informasjon og offentlige tjenester. Norge.no har ansvar for nettportalene: www.norge.no og www.norge.no/minside med språkversjoner på bokmål, nynorsk og engelsk. Arbeid med en språkversjon på samisk er også i gang. I tillegg har Norge.no en publikumstjeneste som svarer på henvendelse fra brukere på telefon, e-post, nettpat og SMS.

Tjenestene til Norge.no skal gi brukerne en enkel og effektiv tilgang til det offentlige, slik at brukerne kan sikre seg kunnskap om relevante regler og rettigheter og lettere finne fram til offentlige tjenester. Det er vanskelig å hjelpe folk å finne frem når informasjon ikke finnes, eller når det er presentert i et språk som brukere har vansker med å forstå.

Pådriver

Det utføres en årlig kvalitetsvurdering av offentlige nettsteder i forhold til områdene tilgjengelighet, brukertilpassing og nyttig innhold. Vurderingen er et viktig verktøy i arbeidet for å få til bedre offentlige nettsteder. Tilrettelegging av språk er en viktig kvalitetsindikator i vurderingen.

Henvendelser til publikumstjenesten hos Norge.no viser at behovet for offentlig informasjon på andre språk enn norsk er reelt. Informasjon om og fra forvaltningen på andre språk enn norsk er spredt og mangelfull. Behov for samordning i forhold til offentlige språk, og et veiledningsorgan for offentlige etater som ønsker å utvikle gode engelskspråklige nettsider, trengs.

Folkeopplyser

Redaksjonsarbeidet knyttet til portalene våre skal forsøke å bryte ned de byråkratiske og språklige barrierene brukerne møter i kontakt med det offentlige. Avstanden mellom forvaltning og innbyggere skal minkes og kommunikasjon og kunnskap skal økes.

Referanser

<http://www.norge.no>

<http://www.norge.no/kvalitet/>

<http://www.noreg.no/andrelenker/artikkel/norway.asp>

Av studentar, for studentar - produksjon av små ordlister, døme frå samfunnsøkonomi

Sigbjørn Hjelmbrække, Universitetet i Oslo/Skuleboknemndi åt Studentmållet i Oslo

Pensum på samfunnsøkonomi er i hovudsak på engelsk og bokmål. Fagspråket mitt vart fort eit blandingsspråk av engelsk, bokmål og nynorsk. Eg byrja difor å skriva ned ord eg ikkje straks visste kva heitte på nynorsk. Eg innsåg at arbeidet mitt var eit arbeid kvar og ein av språkleg ambisiøse (og pertentlege) nynorskbrukande samfunnsøkonomistudentar måtte gjennom. Dumt at alle må finna opp krutet på nytt.

I 2002 gav Studentmållet i Nidaros ut *Medieordlista*. Lista er på 500 ord, laga på dugnad, billeg og produsera, og kan seljast for 20 kroner. Lista er ein slags engelsk-norsk ordbok, framandordbok og *med andre ord* i eitt. I 2005 gav dei ut *Realfagsordlista* etter mykje same lesten. Økonomiordlista mi er laga ut frå same tanken: Me skal laga billege lister som er lette å spreia: som folk kan kjøpa utan å tenkja seg om. Dei skal vera småe og lette å ha med seg i sekken til ei kvar tid.

Eg har ynskt å vera moderat normativ. Samstundes vil eg laga ei liste med avløyserord som faktisk kan brukast i faget utan at det fører til mistydingar. Dette fører til mange avvegingar. Eg har lite nynorsk litteratur å byggja ordtilfanget på. Det som finst på nynorsk gjev meg ofte ulike ord og former.

Eg vil ta opp ein del konkrete lærdommar og tips som er relevante for andre som vil prøva seg på liknande prosjekt på sine fag.

Praktisk terminologisk arbeid i UH-sektoren. Studieadministrativ ordliste med 1000 engelsk-norske/norsk-engelske termer

Per Gunnar Hillesøy, Universitetet i Bergen

Universitets- og høgskolerådet har i flere år drevet et arbeid for å utvikle en norsk-engelsk termbase, særlig for studieadministrativ terminologi. Siden 2005 har en bredt sammensatt arbeidsgruppe hatt i oppdrag å utvikle en base på ca. 1000 termer. Dette har resultert i en base som finnes i lenken nederst. Gruppen har hatt mye eksisterende materiale å bygge på, men en god del termer har det vært nødvendig å lage fra nytt av. ”Tusenordsriket” er nå nådd, men arbeidet pågår fortsatt. Dels må de termene vi har føres á jour, dels trengs det nye og ikke minst må basen utvikles en god del ennå.

I arbeidet legger vi til grunn britisk språk og britisk akademisk tradisjon, men vi må også ha innflytelsesrike tradisjoner andre steder for øye, særlig USA. Vi ønsker at termene kan bli normgivende og på den måten bidra til enhetlig bruk i sektoren. I tillegg må basen etter hvert organiseres slik at den blir brukervennlig, for eksempel ved at man kan søke både etter enkeltord og etter tema og ved at den gir eksempler på bruk av termer i sammenheng.

I presentasjonen vil mesteparten av tiden gå til å vise fram basen og gi eksempler på termer og forklaringer.

Referanser

<http://www.uhr.no/utdanning/terminologi>

Terminologen i nya roller: Definiera mindre, inte mera!

Åsa Holmér, Terminologicentrum TNC

De senaste åren har Terminologicentrum TNC fått allt fler uppdrag som inte varit renodlade terminologiuppdrag, det vill säga huvudsyftet har inte varit att ta fram en ordlista. I stället har de nya projekten handlat om att strukturera information i samband med utvecklingen av samverkande it-system, i synnerhet inom hälso- och sjukvården, och att föra ut informationen till användaren.

I stället för att peka ut begrepp som behöver definieras har terminologen allt oftare bland annat fått säga: ”Nej, det där ska nog inte definieras.” Till en del har det att göra med att begreppet definition ingår i terminologens fackspråk och står för ’språkligt uttryck för ett begrepp som ska avskilja detta begrepp från närliggande’, medan många andra använder definition som ett oprecist allmänord. Men det har också att göra med en övertro på definitionens roll som klargörare, när det i en hel del fall snarare är exempel, förtydliganden, hänvisningar till andra dokument och andra liknande typer av hjälptext som behövs.

Vad kan terminologen bidra med i dessa projekt? Det kommer jag i det här föredraget försöka svara på. Med hjälp av exempel från bland annat ett projekt inom hälso- och sjukvården vill jag visa när det finns anledning att just svara: ”Nej, här löser inte en definition problemet. Här behövs i stället ... ”

Geologi på norsk – geofagleg språkrøkt

Marit Hovdenak, Språkrådet

I 2006 kom det ut eit praktverk om norsk geologi, *Landet blir til – Norges geologi*. Det er ei gjennomillustrert bok på 608 store sider om ”den spennende historien om utviklingen av landet vårt”, om korleis landskapet har blitt forma og oljeressursane har oppstått. Det første kapitlet er ei innføring i faget, mens boka avsluttar med spådommar om framtida, om naturkatastrofar og venta klimavariasjon. Ei lang rekkje forfattarar og forfattargrupper i dei geologiske fagmiljøa har skrive kvar sine delar.

Det var eit mål med boka å gjere fagkunnskapen tilgjengeleg for eit breiare publikum enn faggeologane. Redaksjonen la stor vekt på at teksta skulle vere oppdatert og gjennomarbeidd både fagleg og språkleg, men ”uten referanser og altfor mange faguttrykk”.

Også i geologifaget er engelsk i dag eit dominerande vitenskaps- og arbeidsspråk. Det overtok for tysk, som spela ei stor rolle i tidlegare tider. Det at geologimiljøa har laga eit slikt omfattande verk på norsk, er til stor vinning for fagspråk- og terminologiutvikling. Foredraget handlar om språktrekk i *Landet blir til*, særleg trekk som er på grensa mellom fagspråk og allmennspråk. Ein viktig del av fagspråket i geologi er den stratigrafiske nomenklaturen, det vil seie korleis geologiske lag er namnsette, slik som *Mjøsformasjonen* (engelsk: *The Mjøsa Formation*). Desse namna består oftast av eit stadnamn som førsteledd og ei geologisk eining som etterledd. Det er utarbeidd eit regelverk for namnsetjing i norsk (bokmål og nynorsk) og engelsk, basert på eit internasjonalt regelverk. Namnsetjinga er komplisert både geologisk og filologisk.

Referanse

Ramberg, Ivar B., Bryhni, Inge og Nøttvedt, Arvid (red.): *Landet blir til – Norges geologi*. Norsk geologisk forening 2006

Ett terminologvänligt termhanteringssystem

Lena Jolkkonen, Terminologicentralen TSK

Terminologicentralen TSK har under de senaste åren utvecklat och tagit i bruk ett eget termhanteringssystem. Systemet är XML-baserat och utnyttjar open source-programvaror. Fältstrukturen följer det nordiska termpostformatet (NTRF). Systemet utgår från Terminologicentralens behov av att hantera terminologier ända från terminventering till publicering. I föredraget berättar jag närmare om systemet ur användarens, dvs. terminologens synvinkel.

Gresset er alltid grønnere på den andre siden... Praktiske erfaringer fra oppbygging av den flerspråklige termdatabasen ”Den grønne ordboka”.

Karl Kerner, Agro Lingua

Basert på egen fagutdanning, arbeidserfaring og biografi startet jeg enkeltpersonforetaket Agro Lingua i 1997. Siden 1999 har jeg samlet og systemisert faguttrykk på norsk, engelsk og tysk. Ved et samarbeid med Universitetsbiblioteket på UMB og to medredaktører kom basen på nettet i 2002 under navnet ”Den grønne ordboka – på nettet”. Ordboka dekker de fleste fagområdene representert ved UMB, og omfatter nå mer enn 26 000 oppslagsord.

For fagoversettere uten terminologisk skolering er slike samlinger i første omgang et nødvendig onde for å kunne utføre sitt ”egentlige” arbeid skikkelig. Noen av oss ordsamlere blir etter hvert fanget av ordenes magi, og selve terminologibasen overtar som arbeidets hovedinnhold. Det blir uklart om man samler ord for å lette oversettelsesarbeid eller om man egentlig tar på seg oversettelser for å få tilgang til flere flotte fagord. Etter basen overstiger noen tusen ord øker behovet for terminologisk kunnskap.

Det mest utfordrende med arbeidet som ordboksredaktør er å måtte ”oversette det uoversettelige”. Selv om Den grønne ordboka mest handler om realfag, finnes termer som ikke kan gjengis tilsvarende på andre språk. ”Utmark” er et slikt konsept – et ord som brukes med et utall underforståtte nyanser i Norge. På verken engelsk eller tysk finnes et slikt begrep, nettopp fordi natursyn og –bruk er så forskjellige. Hvordan løser oversetteren slike utfordringer i praksis?

Terminological Challenges in the Norwegian-Tigrinya Dictionary

**Nazareth Amlesom Kifle, Department of Linguistics and Comparative Literature,
University of Bergen**

**Øivin Andersen, Department of Linguistics and Comparative Literature, University of
Bergen**

The Norwegian language is increasingly being used by immigrants and refugees from developing countries and the demand for bilingual dictionaries between Norwegian and these languages are steadily increasing.

The Norwegian LEXIN-project originated from a Swedish series of bilingual dictionaries under the same name. The LEXIN dictionaries are especially designed for immigrants with very little or no prior experience in using dictionaries or other language facilities. To date dictionaries from Norwegian to Arabic, Kurdish, Persian, Somali, Turkish and, recently, Tigrinya have been compiled.

Tigrinya is presently spoken as a first language in Eritrea and in Ethiopia by around 6.5 million people. The language has been very neglected in the school system and there are accordingly very few text books and dictionaries in Tigrinya. There is almost no developed terminology. Accordingly Nazareth Amlesom Kifle, who has translated the LEXIN dictionary to Tigrinya, had to spend much time consulting terminologies from closely related languages in order to coin new terms. Kifle will give you some interesting examples of this from her work.

References:

- Antia Basse E. (2000): *Terminology and Language Planning: An Alternative Framework of Practice and Discourse*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Onyango, James Ogola (2005): *Issues in national language terminology development in Kenya*.
- Tekie Tesfay (1999) *Modern Tigrinya Dictionary* Asmara, Eritrea: Hidri Publisher.
- <http://www.lexin.no/lexin.html?ui-lang=nbo>

Specific Features of Translator-oriented Terminological Dictionaries

Igor Kudashev & Irina Kudasheva, Palmenia Centre for Continuing Education, Kouvola

Although normative glossaries compiled at the centres for technical terminology in accordance with ISO 704 standard are usually multilingual, they are mostly aimed at domain experts. Translator-oriented dictionaries often differ significantly from normative ones in terms of contents and structure. In our paper, we are going to discuss some of these differences using two terminological projects, Finnish-Russian Forestry Dictionary and English-Finnish-Russian Neighbourhood Programme Glossary, as examples.

We would like to emphasize that translator-oriented dictionaries do not form a homogeneous group. For example, the Forestry Dictionary and the Neighbourhood Programme Glossary differ a lot from each other. The Forestry Dictionary contains over 4000 concepts from 30 forestry domains and reflects the actual national concept systems which exist in Finland and Russia. The Neighbourhood Programme Glossary has some 700 concepts extracted from the main documents of the EU Neighbourhood Programmes. It contains terms from various domains but the meaning of many of its terms is strongly context-dependent. It has EU English as its source language, and Finnish and Russian terms have to be harmonized with the English ones and sometimes created.

As translator-oriented dictionaries differ both from the normative glossaries and from each other, it is rather difficult to develop a universal methodology and format for them. Hence detailed *planning* is a key to successful preparation of translation-oriented dictionaries. In our presentation, we will discuss the main factors that should be taken into consideration when planning a translation-oriented dictionary.

Hvilken virkelighet speiler ordbøkene?

Kjersti Lea, Nordisk institutt, Universitetet i Bergen

Ordbøker er et viktig verktøy for både den allmenne språkbrukeren og for den språklige fagarbeideren, og ordboksbrukere flest har svært stor tillit til ordbøkene. Det som står i ordboka, det regner hun med at hun kan stole på er rett betegnelse og stavemåte, som hun trygt kan bruke selv.

Universitetet i Bergen er involvert i arbeidet med et firespråklig ordboksprosjekt som kalles Islex. Prosjektet skal munne ut i ei elektronisk islandsk-skandinavisk ordbok, som skal være ferdig i 2011. På Island bygger man opp en database på 50 000 ord. Disse oversettes så parallelt i de skandinaviske landene.

I Bergen kom det redaksjonelle arbeidet i gang i 2006. Redaktørene så tidlig at ordboksvirkeligheten ikke er så objektiv som de kanskje hadde ventet. Det var ingen overraskelse å oppdage at en del ord manglet. Den islandske databasen inneholder et begrenset antall ord, og dette er selvsagt bare et utvalg av ordene som finnes i det islandske språket. Det er også forståelig at man ikke finner alt i selv store og omfattende ordboksverk på målspråket. Siden ethvert levende språk er i stadig endring, vil ingen ordbok noensinne kunne omfatte alle ord i et språk. Vi har imidlertid ment å se visse tendenser i utvalgsriteriene. Det virker for eksempel som om Islex har forholdsvis flere ord og begreper fra den feminine og den familiære sfæren enn eksisterende norske ordbøker, der disse virker underrepresentert. Man kan gå videre, og for eksempel se på hvilke fags terminologi som (delvis) er tatt med. Er eksempelvis tradisjonelle mannsyrker bedre representert enn tradisjonelle kvinneyrker, og har slike ting sammenheng med hvem som redigerer ordbøkene? Disse og beslektede spørsmål vil bli drøftet i innlegget.

Terminologi for tolker innen offentlig tjenesteyting

Alexandra N. Leontieva, Allegro Språktjenester AS (www.allegro-as.no)

Presentasjonen bygger på mine erfaringer som lærer ved Tolkeutdanningen, Universitetet i Bergen, i 2003 – 2006. Ett av læringsmålene ifølge studieplanen var å tilegne seg kunnskaper om realia og terminologi innen helse og medisin, sosialforvaltning, jus og rettshåndheving, arbeidsliv og sentrale forhold i samfunnsliv. Jeg skal bruke eksempler fra undervisningen i juridisk terminologi for å drøfte pedagogiske utfordringer ved denne delen av kurset.

Undervisning i rettstolking og juridisk terminologi pleier å bygge på komparativ jus i en viss grad. Her kommer enkelte språk til å være i en mer ”privilegert” stilling enn de andre når det gjelder tilgang til ressurser (oppslagsverk, forskning, kvalifiserte tolker og tolkelærere). Hvordan skulle denne utfordringen takles, med tanke på at studieopplegget ble tilbudt for 19 tolkespråk?

Jeg skal kort drøfte hovedprinsippene for valg av tema og undervisningsmaterialer, de viktigste arbeidsformene som ble brukt, samt mulighetene til å knytte terminologiarbeid til andre temaområder, f eks tolkeetikk og interkulturell kommunikasjon.

Norsk brannfaglig terminologi under utvikning

Brannsjef Guttorm Liebe, Norsk brannbefals landsforbund (NBLF)

Fordi etterspørselen etter en bedre og entydig norsk brannteknisk terminologi ble stor, tok NBLF initiativet til å samle brannfaglig terminologi i 1995 og Kollegiet for brannfaglig terminologi (KBT) ble dannet. Terminologien legges direkte inn i en database på internett og til nå består den åpnet tilgjengelige ordlista av ca. 1 000 termer med definisjoner eller forklaringer.

Norsk brannfaglig terminologi har mangler, samme ord kan ha flere betydninger, betydninger av ord som benyttes i en bestemt sammenheng kan være ulogisk, ord med deres tilhørende definisjoner eller forklaringer kan være hentet direkte fra annet språk og ikke tilpasset norsk.

Terminologi skal samles

KBTs oppgave er først og fremst å samle det som finnes av terminologi. Valg av Terminologien velges etter følgende prioritet: Lov, forskrift, offentlige veiledninger, standarder og andre veiledninger som aksepteres av det offentlige, annen litteratur.

KBT må likevel ofte endre definisjoner og forklaringer, gi ord ny definisjon eller legge til manglende ord og uttrykk.

KBT har ingen formell autoritet og består av personer fra de viktigste fagmiljøene. Implementeringen av terminologien forutsetter at de deltagende institusjoner og organisasjoner er lojale overfor KBTs terminologi.

KBT selv har svært begrenset med økonomiske midler. Hver deltagerinstans i KBT dekker kostnadene til den respektive deltageren og det er søkt om midler fra statlige institusjoner til sekretariatshjelp.

Internett som verktøy

Internett benyttes som arbeidsverktøy. Det benyttes 4 ordlister. Én for termer som ønskes vurdert og én for termer som er vurdert av ett av KBTs medlemmer. Når en term med definisjon eller forklaring er akseptert av KBT i møte, legges den inn i selve ordlisten som er åpnet tilgjengelig på internett. Foreløpig her: www.nblf.no. Termer som KBT ikke ønsker skal inngå i brannfaglig terminologi, lagres på en egen skjult liste.

Erfaringer

KBTs medlemmer må gjøre hjemmelekser mellom møtene, og møter for å beslutte et ord med tilhørende forklaring eller definisjon er nødvendig. Ord må settes inn i sin sammenheng og alle termer i denne sammenheng må utarbeides samtidig. Flytskjema og andre skisser er nyttige og ofte nødvendige hjelpemidler.

Språkrådet er en nyttig og konstruktiv samarbeidspartner og utvikling av terminologi tar tid!

Anvendelse af terminologiske ontologier til beskrivelse af ækvivalensforskelle inden for videnskabeligt fagsprog

Bodil Nistrup Madsen, Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi, DANTERMcentret, Handelshøjskolen i København

I projektet Terminologiens terminologi på nordisk er der udarbejdet termer, definitioner, bemærkninger og terminologiske ontologier (begrebssystemer) på de nordiske sprog. Projektet er gennemført med støtte i form af to bevillinger fra Nordplus Sprog, og resultatet er en termbase, som er tilgængelig på Internettet.

I forbindelse med projektet viste det sig, at der er forskelle i opfattelse af nogle af begreberne, og at disse forskelle er knyttet til de forskellige sprog. Dette fremgår af forskellig udformning af ontologierne og definitionerne samt de tilhørende bemærkninger, der alle er indlæst i termbasen i-Term. Dette term- og videnshåndteringssystem omfatter ud over traditionelle indlæsnings- og søgefaciliteter et begrebsmodelleringsmodul, i-Model, som anvendes til opbygning af ontologier.

Det er et kendt fænomen, at videnskabelige begreber beskrives og bruges forskelligt af forskellige forfattere, jf. fx Temmerman 2000. Med baggrund i en analyse af terminologien inden for biovidenskab argumenterer Temmerman for, at det er nødvendigt at operere med såvel begreber som kategorier, og at kategorier er forståelsesenheder, som har en prototypestruktur, og som ikke kan defineres på basis af deres placering i ontologier, dvs. ved anførelse af nærmeste overbegreb og karakteristiske træk.

I mit indlæg vil jeg argumentere for at man ved at opbygge ontologier, hvor der er tilføjet karakteristiske træk og inddelingskriterier kan beskrive forskellige opfattelser af begreber inden for et eller flere sprog. I NORDTERM-projektet illustreres dette vha. ontologierne vedrørende begrebstyper og udtryk. Arbejdet med oprettelse af NORDTERM-databasen er bl.a. beskrevet i Madsen, Thomsen & Wenzel (2006). De anvendte metoder til opbygning af terminologiske ontologier er endvidere nærmere beskrevet i Madsen & Thomsen (2006).

Referanser

Madsen, Bodil Nistrup & Hanne Erdman Thomsen (2006) *Terminological ontologies in normative terminology work*. In: Wang, Wang, Tian & Zhou: TSTT 2006 – International Conference on Terminology, Standardization and Technology Transfer, Encyclopedia of China Publishing House, Beijing, 2006. ISBN 7-5000-7535-9. Pp. 122-134.

Madsen, Bodil Nistrup, Hanne Erdman Thomsen & Annemette Wenzel (2006) *i-Term for NORDTERM*. In: Rute Costa, Fidelia Ibekwe-SanJuan, Susanne Lervad, Marie-Claude L'Homme, Adeline Nazarenko, Henrik Nilsson: 5th International Conference on Language Resources and Evaluation, Workshop 16: Terminology Design: Quality Criteria and Evaluation Methods, ELRA, Genova, 2006. Pp. 1-7.

Temmerman, Rita (2000) *Towards New Ways of Terminology Description. The sociocognitive-approach*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Kulturhistorisk Ordbok. Fagspråk og kunnskapsformidling

Per R. Mikkelsen

Forhistorie og målsetting.

Prosjektet ble påbegynt for 5 år siden av undertegnede med en målsetting om å utarbeide en større ettspråklig, encyklopedisk innrettet ordbok med et bredt historisk/kulturhistorisk ordtilfang med utgangspunkt i norske forhold. Ordboken skal inngå som del av et bruker- og formidlingsorientert leseprodukt.

Metoder og struktur:

En leksikografisk presentasjon av historien er, så vidt vites, ikke forsøkt tidligere. Metoder for innsamlingsarbeidet (materialtyper, utvalgskriterier, avgrensninger) samt bearbeidelse av ekserpert materiale både på mikro- og makronivå har således hatt et visst forsøkspreg.

For å skape et leseprodukt med appell til bredere brukergrupper, planlegges ordboken integrert med mer tradisjonelle temaartikler. Metodisk skjer dette på makronivå ved en konsekvent og systematisk toveis henvisningspraksis mellom ordbok og temaartikkel, på mikronivå ved en strukturell-progressiv utforming av den enkelte ordboksartikkel. Konkret: En leser som ved lesing av en temaartikkel henvises til et oppslag i ordboken, vil kunne finne artikler inndelt i opptil fire atskilte tekstblokker som gir en sammenhengende presentasjon, men med økende vanskegrad og detaljeringsnivå.

For å utforske den skisserte modellens muligheter har arbeidet hittil vært avgrenset til feltet "Bergverk og metallurgi".

Status og fremdrift.

Ant. hovedoppslag i "Bergverk og metallurgi": ca 3500.

Foreligger: - Råmanus for temaartikkelen "Sølv og sølvets historie".

Under arbeid: Ordboksartikler vedr. "Sølvmetallurgien".

Neste bolk: Temaartikkel om "Sølvfremstilling".

En vellykket avslutning av prosjektet vil avhenge av tilførsler av økonomiske ressurser så vel som av fagressurser innen bl.a. historie, datafag og leksikografi.

Galão och galej – om EAFT och terminologiskt samarbete i Europa

Henrik Nilsson, Terminologicentrum TNC

Susanne Lervad, Termplus/Danterm

Efter flera år i styrelsen för Europeiska terminologiföreningen EAFT har vi lärt oss ett och annat om terminologisamarbete över gränserna, både vad gäller terminologiarbetets organisation, arrangerandet av stora evenemang och, inte minst, gruppsykologi och kulturella skillnader. I det här föredraget vill vi berätta om några av de erfarenheterna och samtidigt ge en överblick över det terminologiska landskapet i Europa i dag. Vilken typ av organisationer finns och hur arbetar de? Handlar det om löst sammanhållna nätverk och Kooperationer eller striktare medlemsorganisationer, föreningar eller om andra typer av samarbeten? I samband med detta presenteras den guide som gavs ut av EAFT 2004: "Organisationer som arbetar med terminologi" och som är tänkt att uppdateras kontinuerligt.

Referanser

EAFT. 2005. *Organisationer som arbetar med terminologi*

Termer i balansräkningar

Niina Nissilä, Institutionen för nordiska språk, Vasa universitet / Forskarskolan
Langnet

I terminologi har man kommit fram till vissa egenskaper för en idealisk term. Dessa krav är bl.a. korthet, entydighet, genomskinlighet, språkriktighet, lämplighet till systemet, produktivitet (se t.ex. Suonuuti 2004). Vid identifiering av termer i en textkorpus skall man söka efter semantiskt bestämda helheter och basera identifieringen på begreppen (Laurén och Nordman 1987: 80).

Balansräkning är en lista där företaget i en bestämd ordning redogör för sin förmögenhet och sina ekonomiska förpliktelser (se t.ex. Carlsson & Nygren 2004). Därför ser benämningarna för många av posterna ut som listor. Balansräkningens termer är även ofta böjda i pluralform. Innehåller en listformad post en eller flera termer? Kan man påstå att pluralformen är grundformen för balansräkningens termer?

I mitt föredrag diskuterar jag begreppet 'term' i balansräkningar och presenterar termbildning i svenskspråkiga balansräkningar. Som material har jag sammanlagt 10 svenskspråkiga balansräkningar, fyra från Sverige och sex från Finland. Materialet är från tre olika år: 1997, 1999 och 2004.

Referanser

- Carlsson, P. & A. Nygren (2004). *Ekonomisk uppslagsbok*. Näsviken: Björn Lundén information.
- Laurén, Ch. & M. Nordman (1987). *Från kunskapens frukt till Babelns torn. En bok om fackspråk*. Stockholm: Svenskt tryck.
- Suonuuti, H. (2004). *Terminologiguide. En introduktion i terminologiarbete i teori och praktik*. Solna: Terminologicentrum TNC.

Radiccio, Bond och Conax – om termer och namn i fackordlistor

Anita Nuopponen & Nina Pilke, Vasa universitet

Gränsdragningen mellan termer och namn har traditionellt setts som en dikotomi men vi vill hellre se att det är fråga om ett kontinuum som löper från personnamn till termer som representerar allmänbegrepp. I vårt föredrag diskuterar vi namn och deras roll dels i terminologiska ordlistor, dels inom fackspecifik kontext i allmänhet.

Namn av olika slag ser ut att spela en viktig roll fackkommunikation inom olika områden. Företag t.ex. arbetar med produktnamn samt standarder och rekommendationer som har ett namn. Därför kan man fråga sig om man borde ägna mera uppmärksamhet åt individualbegrepp i terminologisk forskning och praktiskt terminologiarbete.

Terminologens nya roller

Helena Palm, Terminologicentrum TNC

De senaste åren har Terminologicentrum TNC fått allt fler uppdrag som inte varit renodlade terminologiuppdrag, dvs. huvudsyftet har inte varit att ta fram en ordlista. I stället har de nya projekten handlat om att strukturera information i samband med utvecklingen av samverkande it-system, i synnerhet inom hälso- och sjukvården.

Inom denna typ av projekt har behovet av ”termer och begrepp” ofta lyfts fram av de ansvariga, och ”terminologiarbete” beskrivs som ett viktigt steg i projektmodellen. Vi som anlitas som terminologer i projekten har dock inte känt igen beskrivningen av ”terminologiarbete”, och vår roll i projekten har inte heller varit den vi känner igen som den ”klassiska terminologrollen”. Samtidigt blir det allt tydligare att terminologer har mycket att tillföra projekten, och att det är just den kompetens vi kan tillföra som efterfrågas – bara paketerad och utnyttjad på ett nytt sätt.

I detta föredrag vill jag ta upp följande frågor till diskussion: Hur ser dessa nya uppgifter vi ställs inför ut? Hur kommer den terminologiska kompetensen bäst till sin rätt i denna typ av projekt? Hur hanterar vi som terminologer vår nya roll? Bör vi se ”informationskonsulten” som en av terminologens centrala roller i dag, och bör vi ta hänsyn till den i framtida utbildningar i terminologi?

(Detta föredrag är samordnat med Åsa Holmérs, i vilket hon ger konkreta exempel på ett vanligt problem i denna typ av projekt)

Referanser

RIV Metodanvisningar v 1.2. RIV metodanvisningar för hur man beskriver och strukturerar information

RIV PM Terminolog v 0.7. PM för terminologer i utvecklingsprojekt

(Dokumentet kan laddas ner från Carelinks webbplats, www.carelink.se)

Blikk på forholdet fraseologi - terminologi i økonomisk og juridisk diskurs

Jan Roald, NHH

Forholdet mellom fagspråklig fraseologi og terminologi, dvs. her to typer tekststørrelser, blir ofte belyst med tekstanalytiske metoder, enten gjennom formelle kriterier eller gjennom analyse av semantiske relasjoner som består mellom f.eks. et verbal og en terminologisk enhet. Dersom man nærmer seg spørsmålet fra et begrepsmessig ståsted og knytter det til den språklige funksjonen "benevnelse", synes imidlertid denne distinksjonen å tre klarere fram.

Distinksjonen har ikke bare teoretisk interesse, men også praktiske implikasjoner. Den har betydning for oppfatningen av terminologiens gjenstand og ekstensjon, for fagspråklig oversettelse, der to språkssystemer konfronteres, og dessuten et pedagogisk aspekt i utdanning innen fagoversettelse og terminologi.

Tredje avsnitt her.

Problemstillingen har sin basis i arbeid med og undervisning i økonomisk og juridisk diskurs.

Vi vil ha både i pose og sekk! Språkpolitikk ved universiteta

Helge Sandøy, Nordisk institutt, UiB

I tillegg til dei store offentlige språkutgreiingane har det siste par åra vore laga fleire utgreiingar om språkpolitikken ved universiteta. Eg har vore med og arbeidd med to slike og vil legge fram ein del refleksjonar kring dei utfordringane vi har på universiteta med å utvikle ein praksis med parallellspråkligheit når miljøa i stor grad oppfattar det som mest praktisk og framtidsretta med engelsk.

Den allmänna finska ontologin kompletterad med specialontologier

Katri Seppälä, Terminologicentralen TSK

Projektet Den finska Semantiska webben (FinnONTO) har pågått cirka fyra år. Syftet med projektet är att bygga exempel på ontologier enligt en gemensam modell och att grunda ett gratis nationellt ontologibibliotek som underlättar decentraliserad utveckling, hantering och användning av ontologier t.ex. i olika portaler. I projektet har TSK deltagit i byggandet av Den allmänna finska ontologins första version, som baserar sig på den allmänna finska tesaurusen och nu står kompletteringen av den allmänna ontologin med specialontologier i turen.

I mitt föredrag kommer jag att diskutera och ge exempel på hurdana principer vi har använt vid byggandet av den allmänna ontologin och hurdana skillnader det finns mellan tesaurusen och ontologin. Dessutom berättar jag vad det innebär att komplettera den allmänna ontologin med begrepp från specialtesaurusar. Med exempel från FinnONTO-projektet vill jag beskriva fördelar och användningsmöjligheter som ontologier medför. Den största fördelen med ontologier jämfört med tesaurusar är, att inte bara människor utan också datorer kan använda ontologier. På sikt underlättar detta människornas arbete, men före vi når detta mål står vi inför de utmaningar som ontologibygget och utvecklingen av de tillämpningar som utnyttjar ontologier ställer.

Om at arbejde med sundhedsvæsnets enorme begrebsunivers

Anne-Mette Skou, Region Hovedstaden

Mange emner

I en it-afdeling, der udvikler, indkøber, konsoliderer og drifter it til hospitaler, arbejdes der med mange forskellig it-systemer, fx kliniske, parakliniske og administrative. Vi arbejder derfor ikke kun med den sundhedsfaglige – men *sundhedsvæsnets* terminologi. Den har mange emner og delemner, fx it-arkitekturterminologi, klinisk terminologi, paraklinisk terminologi, administrativ terminologi, kvalitetssikringsterminologi og informationssikkerhedsterminologi. Delemner kan være fx medicineringsterminologi og operationsplanlægningsterminologi.

Mange tværgående aspekter

Vi arbejder også med en række aspekter, der går på tværs af mange af emnerne, fx aktører, roller, processer, redskaber, lokaliteter og formål.

Mange led i kæden

Terminologien inden for et emne begrænser sig ikke til fx GUI'en. Den findes også fx i kravspecifikationer, use cases, systembeskrivelser, datamodeller, undervisningsmateriale, love, vejledninger og i et stort antal klassifikationer.

En princip-meta-struktur-model

Det siger sig selv, at det kræver en eller anden form for overblik at udføre terminologiarbejde, når man har et så stort univers af begrebssystemer og klassifikationer, der er indbyrdes infiltrerede. For at have et holdepunkt – en ryggrad – har vi opstillet en principiel model. Vi har visualiseret et sammenhængende tredimensionalt begrebsunivers, der på den ene led består af emner, på den anden af aspekter og den tredje af de mange led i kæden, som vi kalder *lag* (eng.: layer). Modellen viser, hvad vi kalder *den begrebsstrukturelle topografi*.

Resurser og lagringsmedier

For at kunne få volumen på terminologiproduktionen – og herunder begrebsstandardiseringen – er der en række betingelser mht. resurser og lagringsmedier. Også her er der store udfordringer.

Terminologer och fackspecialister i samarbete

Mari Suhonen, Terminologicentralen TSK

Terminologicentralen TSK samarbetar med fackspecialister i ordlisteprojekt inom varierande branscher. Det finns flera möjliga sätt att organisera samarbetet: terminologen kan till exempel vara den ansvariga projektledaren, arbetsgruppens sekreterare eller en konsult som kommenterar ett material förberett av andra.

Oberoende av terminologens roll i projektet samarbetar terminologen oftast med specialister med ett helt annan facklig bakgrund än hon själv har. Samarbetet av den här typen ställer vissa krav på både terminologen och fackspecialisterna. Terminologen borde snabbt kunna orientera sig inom en ny bransch och få fram den väsentliga informationen av fackspecialisterna. Fackspecialisten måste för sin del vara beredd att förklara, motivera och även ifrågasätta sin uppfattning om det centrala innehållet inom sin bransch. När det gäller den praktiska organiseringen av samarbetet avser specialisterna allt oftare att de inte har tid att delta i tidskrävande arbetsgruppsmöten, utan vill hellre kommentera per e-post.

I mitt föredrag kommer jag att diskutera samarbetet mellan terminologer och fackspecialister ur en praktisk synvinkel. Jag börjar mitt föredrag med att presentera exempel på hur samarbetet har organiserats i de projekt TSK har deltagit i under de senaste åren. Sedan diskuterar jag hur terminologen kan utnyttja sitt terminologiska kunnande när hon reder ut begrepp tillsammans med fackspecialister och vilka andra färdigheter är till nytta. Jag ger exempel på TSKs erfarenheter av samarbete med fackspecialister. Till slut diskuterar jag hur samarbetet kunde organiseras i praktiken så att det skulle vara så produktivt som möjligt.

Praktiske valg av termer i ekvivalentfastsetting i ordboksartikler med utgangspunkt i ordboksprosjektet ISLEX

Ragnhild Svellingen, Institusjon

ISLEX er et internordisk samarbeidsprosjekt som produserer et nytt islandsk-skandivavisk ordboksverk på 50.000 ord. Ordboka skal være nettbasert og Universitetet i Bergen er ansvarlig for produksjon av oversettelse fra islandsk til norsk.

Med utgangspunkt i ISLEX vil jeg her diskutere ulike sider ved det å velge ekvivalenter i produksjon av ordboksartikler. Som ordboksredaktør må man forestille seg en tenkt ordboksbruker og kunne se dennes behov for seg. Brukergruppen kan være mangefasettert og med allsidige behov. I ISLEX er brukergruppen definert som svært vid, og dette får av og til konsekvenser for ekvivalentfastsettingen. Dette må jeg ta hensyn til i produksjonen og praktiske valg av ekvivalenter har blitt grundig gjennomdiskutert.

Et islandsk ord kan ha flere oversettelsesmuligheter, flere ekvivalenter i oversettelse til norsk. Jeg som produserer ordboksartikler vil tilby norske ekvivalenter som er funksjonelle og presise, uansett om ordboksbrukeren er fagmann eller “bare” en ordinær ordboksbruker. Jeg må derfor til tider ta hensyn til om det skal velges flere ekvivalenter enn én. Skal jeg velge eldre innarbeidede termer og/eller nye termer? Hvordan skal presiseringsnivå på ulike ekvivalenter være? Utfordringen blir å lage en ordbok for en svært vid brukergruppe der oversettelse av mange lemma kan deles inn i flere lag: en allmenn term og en mer fagspesifikk term. Jeg vil ta utgangspunkt i konkrete lemma som har bydd på ulike valg, enten fordi den norske termen er svært fagspesifikk eller fordi det finnes flere mulige ekvivalenter der ulike brukergrupper kan ha ulike behov.

Kunnskap og fagkommunikasjon

Att översätta fackspråk

Stefano Testi, Socialstyrelsen, Sverige

När någon som inte är bekant med ett fackområdes termer ska översätta en text från ett språk till ett annat kan problem med termval uppstå. I vårt fall har Socialstyrelsens handledning för arbete med begrepp och termer översatts till engelska. Där finns dels terminologins terminologi, dels exempel från fackområdet vård/pleie och omsorg. När vi talar om att terminologiarbete syftar till generella definitioner så menar vi definitioner som inte är insnävade i onödan utan kan gälla för hela fackområdet. Om man översätter det till ”Terminology work is aimed at general concept definitions ...” kan det bli dubbetydigt. Avses general concept definitions eller general concept definitions (den andra uttydningen skulle betyda definitioner av allmänbegrepp)? I andra fall blir betydelsen densamma, men en terminolog skulle kanske inte känna igen sig: överordnat begrepp – superior concept (i stället för superordinate concept). När det gäller exempel från fackområdet vård och omsorg så hade översättaren föreslagit ”patient’s case record” för patientjournal, men inom fackområdet brukar ”health care record” användas.

I den internationella statistiken är det inte alltid så lätt att veta vad man egentligen samlar statistik över. Det finns inte alltid ett ett-till-ett-förhållande mellan olika språk. Den svenska termen ”sluten vård” motsvarar till exempel inte helt den engelska termen ”in-patient care”. In-patient care *omfattar* svenskans sluten vård men dessutom även institutionsvård för äldre och personer med funktionsnedsättningar (som i Sverige inte räknas som sluten vård).

Frågeställning: Har övriga nordiska länder liknande erfarenheter?

Referanser

Socialstyrelsens handledning för arbete med begrepp och termer

<http://www.socialstyrelsen.se/Publicerat/2007/9558/2007-106-1.htm>

National Board of Health and Welfare guide to work on concepts and terms

<http://www.socialstyrelsen.se/Publicerat/2007/9560/2007-106-2.htm>

Cost/benefit-analyse af terminologiarbejde

Hanne Erdman Thomsen, CBS – Handelshøjskolen i København

I mit indlæg vil jeg komme ind på hvordan man kan lave en opgørelse af cost/benefit af en termbase og terminologiarbejde, så man kan gøre det klart for andre at der er tale om en fornuftig investering. En cost-benefit beregning handler overordnet om at stille alle omkostningerne ved et projekt overfor alle fordelene, men hvordan opgør man fordelene ved terminologiarbejde så det kan måles økonomisk?

Sprogmedarbejdere ved at terminologiarbejde er nyttigt. De får bedre overblik over et fagområde, har oplysningerne tilgængelige hele tiden og i forbindelse med oversættelsesarbejde skal de ikke hele tiden finde oversættelser på termer som ikke findes i opslagsværkerne.

For ledelsen er det ikke ligeså indlysende at der skal investeres i et termbasesystem og derefter også bruges tid på at fylde termer i databasen. For at få bevilget ressourcer (det nye system, sprogarbejdernes tid og it-suppport) er der brug for argumenter som rammer ledelsen hvor den mærker det: på bundlinjen.

Gennem eksempler vil jeg illustrere hvordan man kan opbygge økonomiske argumenter for at terminologiarbejde skaber værdi. I forbindelse med oversættelser kan man relativt let beregne tidsbesparelsen på søgning af termer. Ved ensproglige baser er det ikke altid så enkelt. Her er man nødt til at se på hvad formålet med termbasen er, hvad den skal bruges til. Et eksempel er: for at opnå entydig, konsistent sprogbrug, så der bliver færre misforståelser, og her kan man opnå besparelser. Det næste spørgsmål bliver så: Hvad koster en misforståelse? Og hvor mange misforståelser kan man forebygge med terminologiarbejde?

Om at sætte terminologi på dagsordenen i en ny organisation

Troels Thomsen, Region Hovedstaden, Danmark

Sundhedsvæsnet er sprængfyldt med terminologi og den største forbruger og leverandør af terminologi er hospitalsvæsnet. I Danmark drives de offentlige hospitaler fra 1.1. 2007 af 5 regioner som er en fusion af 13 amter, Hovedstadens Sygehusfælleskab (H:S) og Bornholms Regionskommune.

Kun H:S og Fyns Amt havde før fusionen haft ansat terminologer, og Region Hovedstaden med 1,6 mio. borgere og 37000 ansatte arvede to terminologer.

Vi blev efter eget valg placeret i regionens it-afdeling med såvel en direktør som en nærmeste chef uden nogen viden om eller erfaring med den rolle terminologiarbejdet kan, skal eller bør spille i et it-understøttet hospitalsvæsen. Vi havde dermed en opgave i at få sat terminologien på dagsordenen hos vores nærmeste ledelse. Og det ser ud til at lykkes.

For det første er der fra 2004 iværksat terminologiarbejde på nationalt niveau, for det andet arvede og viderefører regionen en række projekter fra amterne. For det tredje påtog vi os som terminologer en række opgaver, som ligger i periferien af det terminologiske område, men hvor værktøjet har været terminologisk funderet, og for det fjerde har vi ført et mindre propagandafelttog.

Afslutningsvis vil organisatoriske emner og struktur for godkendelse af terminologi blive tematiseret.

Projekt Sundterm: dansk sprogpolitik i praksis

**Birthe Toft, Institut for Fagsprog, kommunikation og informationsvidenskab
Syddansk Universitet**

Sundtermprojektet blev iværksat i 2005 på initiativ af Sundhedsstyrelsen i Danmark. Det væsentligste mål med projektet er oversættelse og tilpasning af det amerikanske medicinske nomenklaturesystem SNOMED-CT til dansk med henblik på at skabe en fagligt og terminologisk konsistent dansk klinisk terminologi, der samtidig accepteres af sundhedssektorens praktikere. Den væsentligste begrundelse for behovet for en sådan klinisk terminologi er den forestående indførelse af elektroniske patientjournaler for den samlede sundhedssektor i Danmark¹.

Projektet er set fra en dansk terminologisk og sprogplanlægningsmæssig synsvinkel specielt interessant, fordi det er første gang, der i Danmark bruges så omfattende ressourcer på et projekt, der får så væsentlig en sprognormerende virkning, alene i kraft af dækningsgraden i forhold til den danske sundhedssektors sprogbrug. Via mit hverv som ekstern konsulent på Sundtermprojektet har jeg fået et detaljeret kendskab til mange af de problemer, der er forbundet med et så ambitiøst terminologisk projekt. Mit indlæg omfatter, ud over en kort beskrivelse af projektet, følgende spørgsmål:

1. Hvor stor indflydelse har vi som terminologer i forhold til de sundhedsfaglige eksperter, som vi samarbejder med i projektet?
2. I hvor høj grad er det ønskeligt og muligt at gennemføre en kulturel tilpasning af den oprindelige engelsk-amerikanske terminologi?
3. Hvilke virkninger kan projektet ventes at få på den sproglige og terminologiske bevidsthed både i og uden for sundhedssektoren i Danmark?

¹ Projektet er indgående beskrevet af Asta Høy i artiklen *Coming to terms with SNOMED CT® terms: linguistic and terminological issues related to the translation into Danish* i Terminology Science and Research Vol. 17 (2006)

Innovative Methods of Compiling a Finnish-Russian Forestry Dictionary

Inkeri Vehmas-Lehto, Department of Translation Studies, University of Helsinki

A new Finnish-Russian forestry dictionary containing nearly 5000 terminological entries in 30 subfields will be published next autumn. In many respects, its compilers have followed the principles of *Guide to terminology* by Heidi Suonuuti and the ISO 704 standard *Terminology work – Principles and Methods*. However, they have also developed some innovative methods. Many of these are based on the fact that the new dictionary is not normative but descriptive. Some of the decisions were also called for by the nature of the target group: the book's primary target group is translators and interpreters, and the secondary one is forest specialists. Translators – as non-specialists in the field of forestry – need unambiguous, transparent definitions. They also welcome various contrastive information about the L1 and L2 concepts. Therefore, we have provided all partial equivalents with the sign \approx and given notes about the differences of the concepts.

Our aim was to find for each term the natural equivalent(s), i.e. the terms that are used in Russian texts and by Russian specialists. In those cases, however, when no natural equivalent is available, the dictionary suggests an artificial one, coined by the authors or by Russian specialists. For a translator, some kind of equivalent is necessary, because there cannot be gaps in a translation. The artificial equivalents are provided with the sign and the surname of the specialist suggesting or accepting the artificial equivalent in question.

In order to help translators and interpreters, we have also drawn 700 concept diagrams. They can be used, e.g., when preparing for interpretation, because they can give the reader a quick overview of the field. The diagrams were drawn separately for the Finnish and the Russian concept system. Opposed to “traditional” terminological dictionaries, the target language diagrams were also included in the dictionary.

One of the innovative features of the dictionary is more due to the secondary target group, forestry specialists, than translators: the dictionary contains references to special literature. Both terms, definitions, notes, and equivalents are provided with references. Moreover, the references show, whether the definition or note is an exact citation or an edited version. By using references, we have given the reader the opportunity to form an opinion of the degree of reliability of the information and also, if needed, to look for more information. On the other hand, the references underline the fact that it is the specialists that are responsible for the special field information in the dictionary.

Norsk og spansk terminologi i akvakultur

Ole Kristian Våge, UiB/NHH

Denne presentasjonen representerer skissa for doktorgradsprosjektet mitt som eg vil ta fatt på hausten 2007. Her søker eg å utforske norsk og spansk terminologi innafor akvakultur ved å basere meg på teori og metode knytt til fagtradisjonen (Laurén, Myking & Picht, 1997). Som utgangspunkt nyttar eg ei hovudhypotese om at akvakultur er eit aktivitetsområde som har sine egne, spesialiserte fagtermar. For å identifisere desse termene vert det naudsynt å byggje opp eit lingvistisk korpus basert på tekstar frå næringa – både på norsk og på spansk.

Prosjektet har fire delmål. For det første vil eg presentere terminologien innafor akvakultur – og organisere desse termene i eit omgrepssystem (det terminologiske føremålet). På grunnlag av dette omgrepssystemet vil eg finne ekvivalentar (og grad av ekvivalens) mellom norsk og spansk (det translative føremålet). Vidare vil eg organisere desse termene på ein systematisk måte og inkludere grammatisk, pragmatisk osv. informasjon (det leksikografiske føremålet). Til slutt vil eg gjennomføre ein analyse av morfologiske og semantiske kjenneteikn til desse termene frå eit komparativt perspektiv (norsk-spansk). Dette utgjer det leksikalske perspektivet.

Vonleg vil dette prosjektet gje innsikt og forståing for språkleg kommunikasjon innafor ein bransje som er relativt ung og i drivande vekst i både Noreg og Chile. Stadig aukande samhandling mellom desse to landa, som t.d. norske investeringar i Chile, gjer dette relevant og interessant.

Referanser

- Laurén, C. & Myking, J. & Picht, H. (1997) *Terminologi. En vetenskapsgren*. Studentlitteratur: Lund
- Våge, O. (2005). *El desarrollo de la salmonicultura en Chile 1985-2000*. Mastergradsoppgåve, Universitetet i Bergen: Bergen.

Hva er corporate governance? Erfaringer fra arbeid med å lage en termsamling for et fagområde

Kari Øvsthus, Norges Handelshøyskole

Som en del av doktorgradsavhandlingen skal jeg lage en to-språklig begrepsbasert termsamling for et fagområde som på engelsk kalles 'corporate governance'. På norsk er flere termer i bruk, blant annet 'eierstyring og selskapsledelse', 'virksomhetsstyring' og 'selskapsstyring'.

Corporate governance har vært aktualisert som eget fagområde i kjølvannet av en rekke store forretningskandaler i årene etter tusenårsskriftet. Ny lovgivning har blitt vedtatt og felles nasjonale og internasjonale standarder etablert, og det har blitt økt fokus på hvordan virksomheter blir styrt og kontrollert til beste for interessentene.

En del av utviklingen innenfor dette relativt nye fagområdet har skjedd internasjonalt, og mye av litteraturen og termene som brukes i Norge kommer fra den engelskspråklige verden. Begrepene i fagområdet er til dels uklare av natur og til dels framkommet gjennom konsensus i internasjonale og nasjonale organisasjoner.

Innsamling av termkandidater, terminologisk analyse og etablering av begrepssystemer inngår i metodene for å komme fram til termsamlingen. En avklaring av begreper og relasjonene dem imellom kan forventes å bidra til større klarhet omkring begrepene innenfor fagområdet. En slik avklaring kan være et viktig bidrag i arbeidet med å fremme styring og kontroll i virksomheter. En termsamling vil også være et nyttig redskap i forhold til forståelse og oversettelse av viktige tekster fra fagområdet.

I innlegget vil jeg dele erfaringer og presentere noen foreløpige resultater av arbeidet.